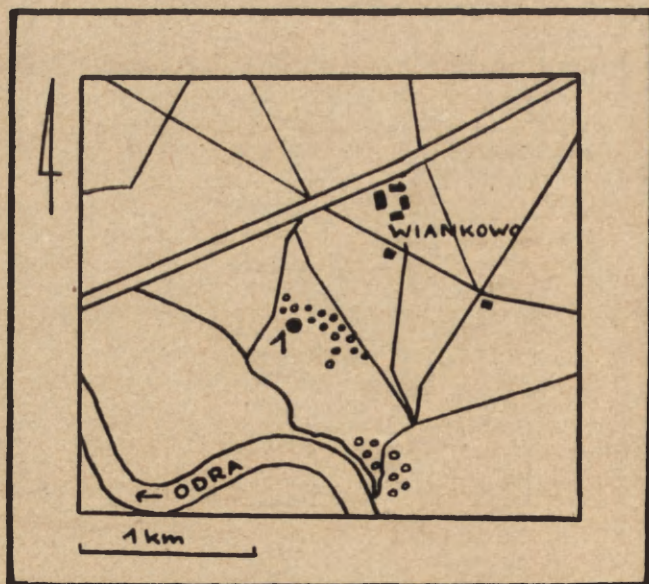

Tadeusz Malinowski

Zabytki z cmentarzyska kultury łużyckiej i pomorskiej w Wiankowie w pow. głogowskim

Le mobilier funéraire du cimetière de la civilisation lusacienne et poméranienne
de Wiankowo, distr. de Głogów

Dnia 28 grudnia 1951 r. przeprowadziłem wraz z kol. Heleną Zollówną prace ratownicze na cmentarzysku kultury łużyckiej i pomorskiej w Wiankowie w powiecie głogowskim¹. Cmentarzysko zostało odkryte 19 XII 1951 r. w czasie prac ziemnych na piaszczystym, lekko wzniesionym miejscu, położonym na polu nr 4, PGR Wiankowo, znajdującym się na południowy zachód od zabudowań majątku (ryc. 1). Dookoła piaszczystego wzniesienia znajdują się gleby ciężkie, na których nie stwierdzono żadnych zabytków. Część terenu zarośnięta jest laskiem i krzakami, na których skraju odkryto groby (ryc. 2). Niestety, przed naszym przybyciem dziesięć grobów naruszonych przy pracach ziemnych zostało już częściowo wyrabowanych przez amatorów. Dlatego nie można było wydobyć z ziemi całych zespołów grobowych, a przeprowadzenie metodycznych prac ratunkowych uniemożliwiły ciężkie warunki

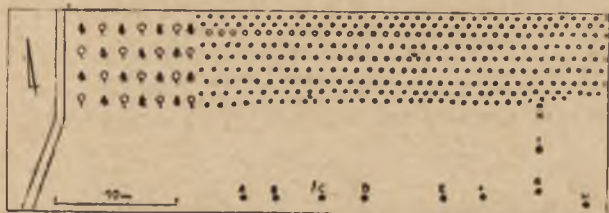
Ryc. 1. Plan sytuacyjny cmentarzyska (1) w Wiankowie, pow. głogowski.

Fig. 1. Plan de situation du cimetière (1) à Wiankowo, distr. de Głogów.

¹ Krótkie sprawozdanie z tych prac ukazało się w czasopiśmie „Z otchłani wieków“, R. 21:1952 z. 1, s. 29.

atmosferyczne (zima) oraz brak czasu. Mimo tak nie sprzyjających warunków pracy starano się możliwie dokładnie oznaczyć położenie wykopanych dołów, co powinno w dużej mierze pozwolić na rekonstrukcję zespołów przy systematycznym zbadaniu cmentarzysk. Miejsca, z których pochodzą opisane niżej zabytki archeologiczne, oznaczono literami od A do K pomijając literę J.

Wszystkie wyżej wymienione powody wskazują, że praca niniejsza ma na celu publikację dotychczas otrzymanego materiału, nie-

Ryc. 2. Plan odkrytych miejsc w Wiąnkowie, pow. głogowski.

Fig. 2. Plan des places découvertes à Wiąnkowo, distr. de Głogów.

jednokrotnie bardzo ciekawego, nie pozwalającego jednak na wyprowadzenie jakichkolwiek szerszych wniosków przed systematycznym rozkopaniem cmentarzyska.

Publikowane zabytki zostały zainwentaryzowane w Muzeum Archeologicznym w Poznaniu pod numerami 1951:588 (Kultura łużycka) i 1951:594 (Kultura pomorska).

KULTURA ŁUŻYCKA

Miejsce A

Z miejsca tego pochodzą 3 ułamki naczyń, w tym 2 fragmenty krawędzi (ryc. 3), z których jeden stanowi część ostro wyodrębniającej

Ryc. 3. Wiąnkowo, pow. głogowski; miejsce A. Profile naczyń kultury łużyckiej; w. n.

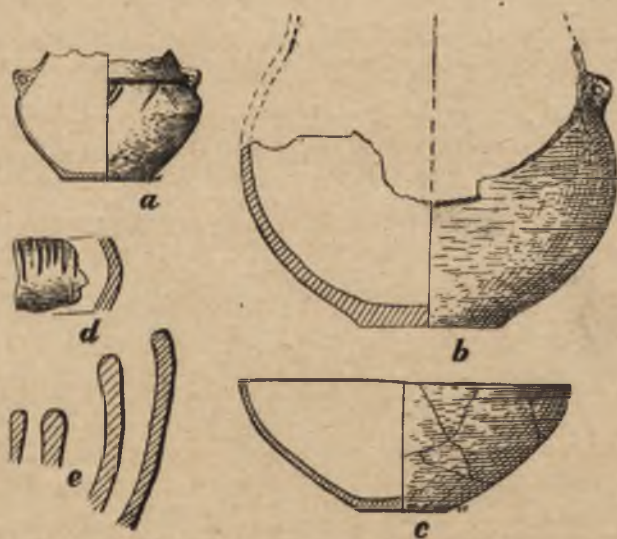
Fig. 3. Wiąnkowo, distr. de Głogów; place A. Profils de vases de la civilisation lusacienne; gr. nat.

się od brzuśca szyjki. Powierzchnia gładzona, koloru brązowego i szarego; glina zawiera niewielką domieszkę drobnego piasku. Nr kat. 1951 : 1546.

Miejsce B

Dwustożkowata popielnica z zaokrąglonym załomem brzuśca, uszkodzona w górnej części (ryc. 4a). Ponad załomem brzuśca umieszczone są symetrycznie 2 uszka. Dno płaskie. Powierzchnia naczynia gładka, koloru brązowego i szarego, zdobiona dwiema poziomymi bruzdami u nasady szyi, a poniżej umieszczonymi na przemian dołkami wyciśniętymi palcem, otoczonymi dwoma wiszącymi półkołami z rozchodzącymi się grupami podwójnych linii ukośnych. Ponadto poniżej każdego ucha znajduje się głęboki dołek wyciśnięty palcem. Głina zawiera domieszkę drobnego piasku. Wnętrze naczynia wypełniały spalone kości ludzkie. Zachowana wys. naczynia 14 cm, średn. brzuśca 18 cm, dna 8 cm. Nr kat. 1951 : 1547.

Naczynie z baniastym brzuścem i wyraźnie wyodrębnionym płaskim dnem (ryc. 4b). W górnej części naczynia, silnie zniszczonej, zachowało się 1 ucho. Naczynie jest lepione dosyć niestarannie. Powierzchnia miejscami gładka,

Ryc. 4. Wiąnkowo, pow. głogowski; miejsce B. Zabytki kultury łużyckiej; a) $\frac{1}{8}$ w. n.; b, c) $\frac{1}{4}$ w. n.; d, e) $\frac{1}{2}$ w. n.

Fig. 4. Wiąnkowo, distr. de Głogów; place B. Objets de la civilisation lusacienne; a) $\frac{1}{8}$ gr. nat.; b, c) $\frac{1}{4}$ gr. nat.; d, e) $\frac{1}{2}$ gr. nat.

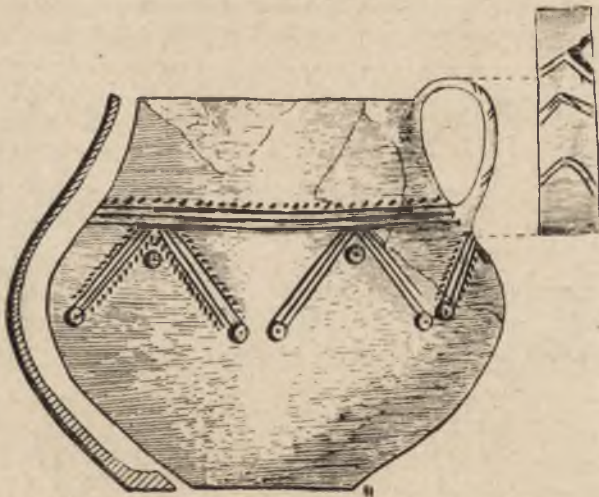
koloru brązowego. Głina z domieszką piasku, w przełomie szara. Naczynie sklejono i uzupełniono gipsem. Zachowana wys. 20 cm, średn. brzuśca 25,5 cm, dna 10 cm. Nr kat. 1951 : 1548.

Misa z płaskim dnem (ryc. 4c). Powierzchnia gładzona koloru szaro-brązowego. Naczynie sklejono i uzupełniono gipsem. Wys. 9 cm, średn. otworu 23 cm, dna 6 cm. Nr kat. 1951 : 1549.

Ułamki naczyń, m. in. fragment zdobiony pionowymi liniami (ryc. 4d), oraz ułamki mis (ryc. 4e). Nr kat. 1951 : 1550.

Miejsce C

Naczynie z baniastym brzuścem (ryc. 5), wyodrębnioną, lekko zwężającą się, wysoką szyjką i płaskim dnem. Z jednej strony naczynie posiada szerokie, taśmowate ucho, biegnące od podstawy szyjki aż nieco ponad brzeg naczynia. Powierzchnia gładka, koloru czarnego, miejscami posiada brunatne plamy. Na ornament zajmujący środkową część powierzchni naczynia, od podstawy szyjki po załom brzuśca, składają się kolejno: poziomy rząd ukośnych nakłuć, trzy poziome bruzdy wyodrębniające szyjkę oraz grupy ukośnych potrójnych kresek tworzących kąty otwarte skierowane wierzchołkami ku górze. Wszystkie grupy kresek, z wyjątkiem jednego kąta, obwiedzione są rzędem nakłuć; w rozwariu kąta oraz na końcach trójlinii znajdują się małe kółeczka wyciśnięte palcem. Ucho także pokryte jest ornamentem z 3 niedbale narysowanych podwójnych kątów,

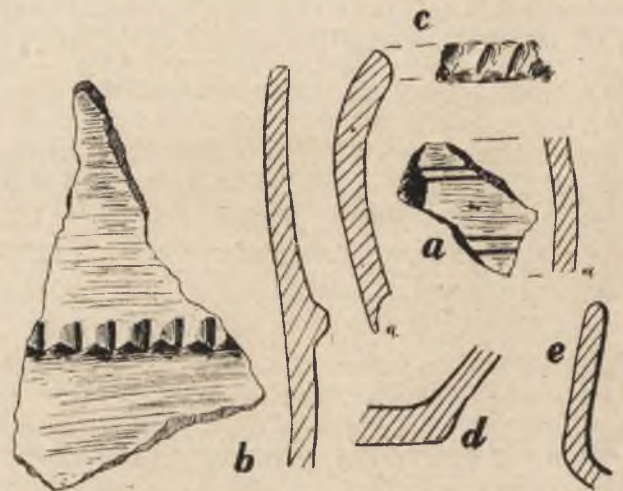
Ryc. 5. Wiankowo, pow. głogowski; miejsce C. Naczynie kultury lużyckiej; $\frac{1}{4}$ w. n.

Fig. 5. Wiankowo, distr. de Głogów; place C. Vase de la civilisation lusacienne; $\frac{1}{4}$ gr. nat.

wierzchołkami skierowanych ku górze. Głina ma niewielką domieszkę drobnego piasku. Naczynie po sklejeniu i uzupełnieniu gipsem posiada wymiary: wys. 21 cm, średn. brzuśca 24 cm, otworu $15,8 \times 14$ cm, dna 8,5 cm. Nr kat. 1951 : 1552.

Miejsce D

Fragmenty naczyń, m. in. ułamki den i krawędzi. Występuje ornament podwójnych linii poziomych (ryc. 6a) i wąskiej listwy skośnie nakłuwanej (ryc. 6b). Ułamek misy posiada krawędź ukośnie karbowaną (ryc. 6c). Powierzchnia skorup w przeważnej części gładka, czarna lub brunatna; glina zawiera niewielką domieszkę drobnego piasku. Nr kat. 1951 : 1553.

Ryc. 6. Wiankowo, pow. głogowski; miejsce D. Ułamki ceramiki kultury lużyckiej; $\frac{1}{2}$ w. n.

Fig. 6. Wiankowo, distr. de Głogów; place D. Fragments de vases de la civilisation lusacienne; $\frac{1}{2}$ gr. nat.

Miejsce E

Fragmenty okrągłego „talerza“ glinianego (tzw. podkładki pod podpiomyki, ryc. 7a). Powierzchnia dosyć gładka, koloru brunatnego, pokryta odciskami palców. Grubość 1,2 cm, przypuszczalna średnica 28 cm. Nr kat. 1951 : 1559. 1559.

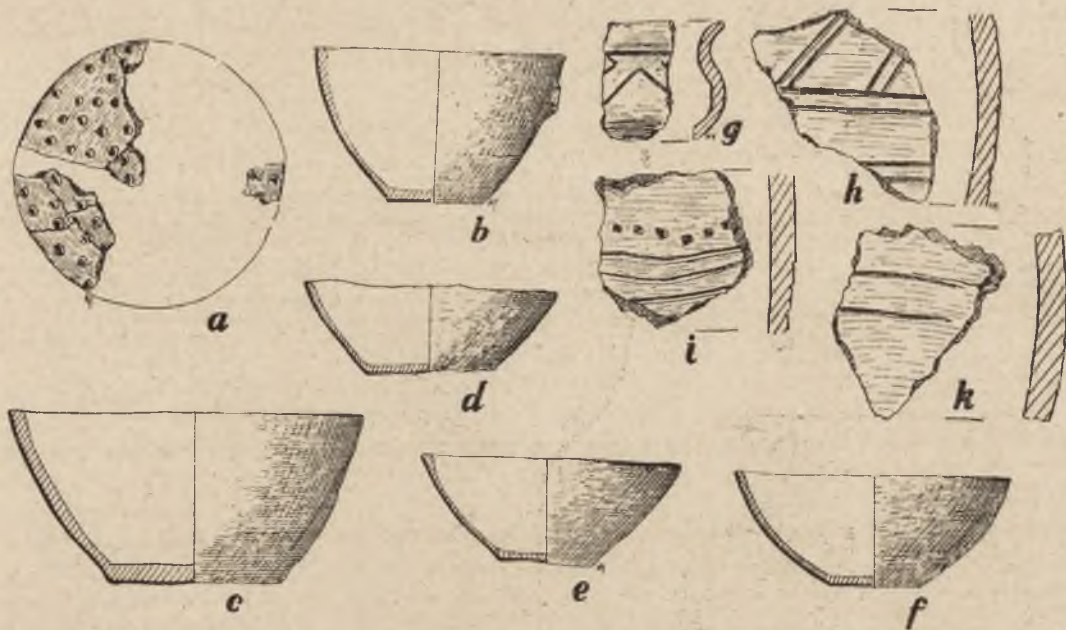
Mały kubek, w przybliżeniu stożkowaty, z lekko zaokrąglonym brzuścem i utraconym uchem (ryc. 7b). Powierzchnia gładka, koloru czarnego. Wys. 4,3 cm, średn. otworu 6,7 cm, dna 2,4 cm. Naczynie skleiono i uzupełniono gipsem. Nr kat. 1951 : 1554.

Mała, nieregularnie lepiona miseczka gliniana (ryc. 7c), kształtu w przybliżeniu stożkowatego. Dno lekko wyodrębnione. Powierzchnia na ogół gładka, koloru brunatnego i szarego. Głina zawiera domieszkę drobnego piasku. Wys. 5 cm, średn. otworu 9,5 cm, dna 4,3 cm. Nr kat. 1951 : 1555.

Miseczka gliniana, w przybliżeniu stożkowata, dosyć niestarannie lepiona (ryc. 7d). Powierzchnia gładka, koloru ciemnobrunatnego i szarego. Głina z domieszką drobnego piasku. Wys. 5—6 cm, średn. otworu 13,3 cm, dna 6,5 cm. Dno lekko otłuczone. Naczynie skleiono i uzupełniono gipsem. Nr kat. 1951 : 1556.

Stożkowata miseczka gliniana, starannie lepiona (ryc. 7e). Powierzchnia gładka, szarobrunatna. Głina z niewielką domieszką drobnego piasku. Wys. 4,4—5 cm, średn. otworu 13 cm, dna 5 cm. Nr kat. 1951 : 1557.

Miseczka gliniana, starannie lepiona, kształtu odcinka kuli (ryc. 7f). Powierzchnia gładka, koloru ciemnobrunatnego i szarego. Głina z niewielką domieszką drobnego piasku. Naczynie skleiono i uzupełniono gipsem. Wys. 6,3 cm, średn. otworu 14,5 cm, dna 5,1 cm. Nr kat. 1951 : 1558.

Ryc. 7. W i a n k o w o, pow. głogowski; miejsce E. Zabytki kultury łużyckiej; a) $\frac{1}{8}$; b, c, g-l, k) $\frac{1}{2}$ w. n.; d-f) $\frac{1}{4}$ w. n.

Fig. 7. W i a n k o w o, distr. de Głogów; place E. Objets de la civilisation lusacienne; a) $\frac{1}{8}$; b, c, g-l, k) $\frac{1}{2}$ gr. nat.; d-f) $\frac{1}{4}$ gr. nat.

Kilkadziesiąt ułamków naczyń, m. in. mis, czarek, naczyń cienko- i grubościennych (ryc. 7g—k), o powierzchni gładkiej lub chropowatej, koloru brązowego, szarego i czarnego. Gлина zawiera niewielką domieszkę piasku, nieraz gruboziarnistego. Na skorupach zdobionych występują: rząd głębokich dołków wyciśniętych czworokątnym narzędziem, rząd linii poziomych i ukośnych, nakłuc paznokciem, linii pionowych oraz kombinacje tych ornamentów.

Miejsce F

Popielnica w przybliżeniu dwustożkowata o łagodnym załomie brzuśca, wyodrębnionej szyjce lekko zwężającej się ku górze, z wychyloną na zewnątrz krawędzią (ryc. 8a). Dno płaskie, wyodrębnione. Powierzchnia gładka koloru czarnego z ciemnobrunatnymi plamami. Wyodrębnienie szyjki podkreślone ornamentem, na który składają się: rząd poziomych nakłuc, biegnące poniżej cztery poziome bruzdy oraz leżące w dosyć dużych odstępach od siebie płytkie zagłębienia wyciśnięte palcem. W popielnicy zachowały się spalone kości ludzkie. Naczynie skleiono i uzupełniono gipsem. Wys. 18 cm, średn. brzuśca 18 cm, otworu 11 cm, dna 8 cm. Nr kat. 1951 : 1561.

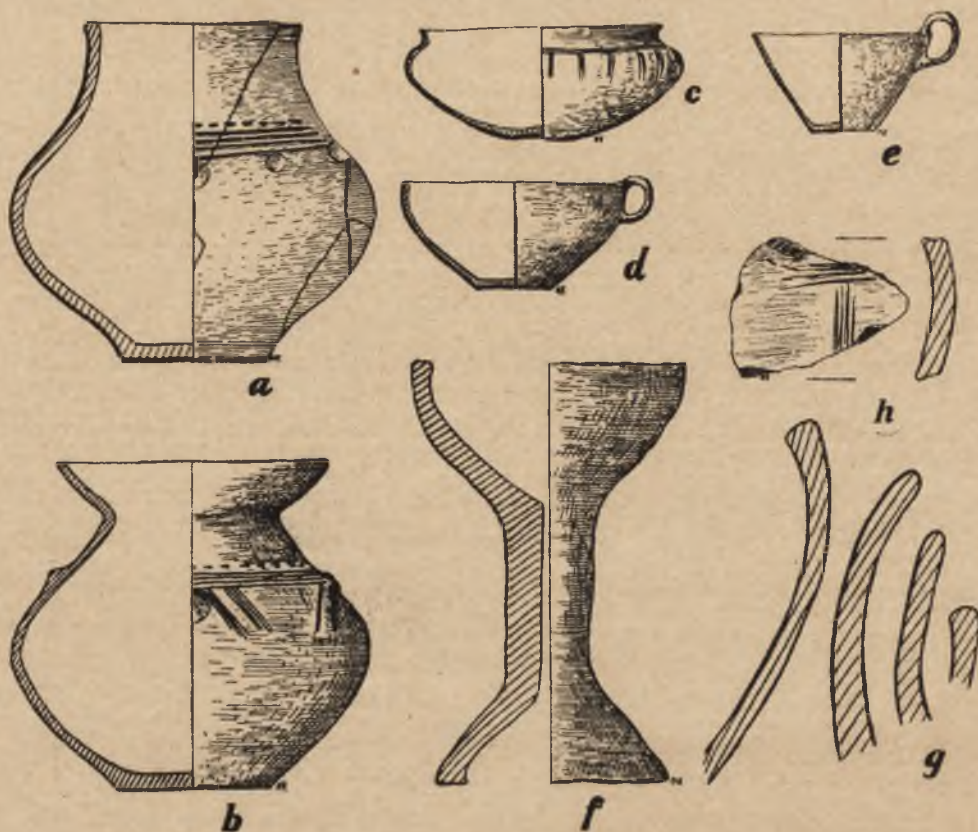
Naczynie gliniane (ryc. 8b), w przybliżeniu dwustożkowate, z łagodnym załomem brzuśca, płaskim, lekko wyodrębnionym dnem oraz szyjką początkowo zwężającą się, a następnie przyjmującą kształt lejcowaty. Powierzchnia gładka, koloru szarego i ciemnobrunatnego, zdobiona

w górnej części brzuśca rzędem poziomych nakłuc i 4 rzędami poziomych bruzd, poniżej których biegną skośnie parami grupy linii (po 3—4), tworzące kąty. Między tymi grupami znajdują się dołeczki wyciśnięte palcami. Ponadto naczynie posiada dwa symetrycznie ustawione podwójne guzki. Naczynie skleiono i uzupełniono gipsem. Wys. 17,7 cm, średn. brzuśca 18,6 cm, otworu 14 cm, dna 7,8 cm. Nr kat. 1951 : 1562.

Mała, półkulista czarka (ryc. 8c), zwężająca się ku szyjce, z wychyloną na zewnątrz krawędzią; dno wklęsłe. Powierzchnia czarna, gładzona, zdobiona w górnej części brzuśca dwiema głęboko rytymi bruzdami poziomymi, od których biegną w dół (aż poniżej załomu brzuśca) równoległe linie pionowe po 3 w grupie. Naczynie skleiono i uzupełniono gipsem. Wys. 6 cm, średn. brzuśca 14,8 cm, otworu 13,2 cm, dna 2,9 cm. Nr kat. 1951 : 1563.

Kubek gliniany (ryc. 8d), w przybliżeniu stożkowaty, o lekko zaokrąglonym brzuścu, z ściętą do wewnątrz krawędzią i małym taśmowatym uchem wystającym ponad krawędź. Powierzchnia gładka, na zewnątrz ciemnobrunatna i szara, a wewnątrz czarna; glina z drobną domieszką miążkiego piasku. Naczynie skleiono i uzupełniono gipsem. Wys. 5,7 cm, średn. otworu 12 cm, dna 4 cm. Nr kat. 1951 : 1564.

Stożkowaty kubek gliniany (ryc. 8e) z płaskim dnem i małym taśmowatym uchem wystającym do połowy swej wysokości ponad krawędź naczynia. Powierzchnia naczynia gładka,

Ryc. 8. Wiąnkowo, pow. głogowski; miejsce F. Zabytki kultury łużyckiej; a-e) $\frac{1}{4}$;
ryc. f-h) $\frac{1}{2}$ w. n.

Fig. 8. Wiąnkowo, distr. de Głogów; place F. Objets de la civilisation lusacienne; a-e) $\frac{1}{4}$; f-h) $\frac{1}{2}$ gr. nat.

koloru czarnego. Gлина zawiera niewielką domieszkę drobnziarnistego piasku. Naczynie sklejono i uzupełniono gipsem. Wys. 5,2 cm, średn. otworu 9,5 cm, dna 3,8 cm. Nr kat. 1951 : 1565.

Tzw. piecyk gliniany (ryc. 8f), dosyć niestannie lepiony. Powierzchnia szorstka, koloru ciemnobrunatnego, posiada ślady wygniatania palcami. Gлина zawiera domieszkę drobnziarnistego piasku. Przedmiot sklejono i uzupełniono gipsem. Wys. 11,5 cm, średn. dna 6 i 7,2 cm. Nr kat. 1951 : 1566.

Kilkanaście ułamków naczyń, m. in. m i s (ryc. 8g). Naczynia te posiadały powierzchnię zwykle gładką, koloru ciemnobrunatnego lub czarnego. Gлина zawiera domieszkę drobn- lub średnioziarnistego piasku. Występuje ornament linii poziomych i pionowych (ryc. 7h). Nr kat. 1951 : 1567.

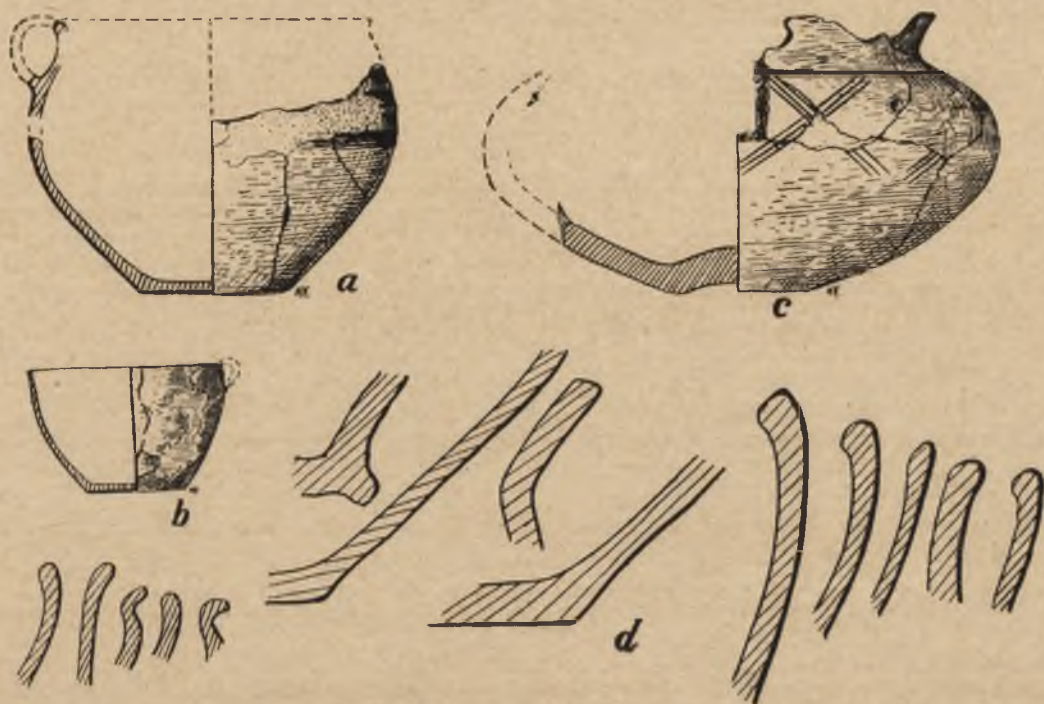
Miejsce G

Silnie uszkodzona, baniasta popielnica gliniana, z krawędzią lekko wychyloną na zewnątrz (ryc. 9a). Wśród ułamków tego naczynia zachował się ślad szerokiego ucha taśmowego biegnącego od krawędzi do końca wyodrębnionej szyjki. Powierzchnia gładzona, koloru ciemnobrunatnego; górna część naczynia posiada orna-

ment poziomych, szerokich bruzd wykonanych palcem. Gлина zawiera małą domieszkę drobnego piasku. W naczyniu znajdowały się spalone kości ludzkie oraz ułamek okrągłej sztabki brązowej (nr kat. 1951 : 1573). Naczynie sklejono i uzupełniono gipsem. Zachowana wys. 14 cm, średn. brzuśca 19 cm, dna 7,5 cm. Nr kat. 1951 : 1569.

Kubek gliniany z lekko wybrzuszonymi ściankami i ułamanym, biegnącym powyżej krawędzi małym uszkiem (ryc. 9b). Powierzchnia gładka, koloru czarnego. Gлина zawiera nieznaczną domieszkę drobnego piasku. Naczynie sklejono i uzupełniono gipsem. Wys. 6,3 cm, średn. otworu 10×11 cm, dna 5 cm. Nr kat. 1951 : 1571.

Bardzo uszkodzona czarka gliniana, mocno wybrzuszona, posiadająca dno wklęsłe i zwężającą się szyjkę z wywniętym na zewnątrz brzegiem (ryc. 9c). Powierzchnia gładka, koloru szarobrunatnego. Wyodrębnienie szyjki podkreślone jest poziomą bruzdą, poniżej której biegną krzyżujące się grupy potrójnych linii. Między nimi znajdują się małe dołeczki otoczone nakłuciami. W glinie nie stwierdzono domieszki piasku. Naczynie sklejono i częściowo uzupełniono gipsem. Wys. 7 cm, średn. dna 3,8 cm. Nr kat. 1951 : 1570.

Ryc. 9. Wiankowo, pow. głogowski; miejsce G. Zabytki kultury łużyckiej; a, b) $\frac{1}{4}$; c, d) $\frac{1}{2}$ w. n.

Fig. 9. Wiankowo, distr. de Głogów; place G. Objets de la civilisation lusacienne; a-b) $\frac{1}{4}$; c, d) $\frac{1}{2}$ gr. nat.

Kilkadziesiąt ułamków naczyń, m. in. fragmenty mis i większych naczyń, ułamki den i krawędzi (ryc. 9d). Na szczególną uwagę zasługują fragmenty czarki wykonanej z delikatnej, tłustej glinki bez domieszki piasku, posiadającej powierzchnię gładką, malowaną na kolor czerwono-brunatny. Czarka ta posiadała wywinięte brzegi oraz szarobrunatny kolor gliny w przełomie. Ułamki innych naczyń posiadają powierzchnię gładką lub szorstką, koloru od brunatnego do szarego. Głina przeważnie zawiera domieszkę drobnego piasku. Nr kat. 1951 : 1572.

Miejsce H

Popielnica gliniana, w przybliżeniu dwustożkowata, z łagodnym załomem brzuśca, wyodrębnioną, lekko zwężającą się, cylindryczną szyją i wyodrębnionym płaskim dnem (ryc. 10a). Powierzchnia gładka, koloru ciemnobrunatnego; glina z domieszką drobnego piasku. W naczyniu znajdowały się spalone kości ludzkie. Naczynie skleiono i uzupełniono gipsem. Wys. 25 cm, średn. brzuśca 24 cm, otworu 16,2 cm, dna 10,2 cm. Nr kat. 1951 : 1575.

Kubek gliniany z lekko wybrzuszonymi ściankami, wyodrębnioną szyją, wychyloną krawędzią i taśmowatym uchem wystającym ponad brzeg (ryc. 10b). Powierzchnia gładzona, koloru czarnego. Szyjka podkreślona jest 2 poziomymi

liniami, wąską bruzdą i rzędem skośnych nacięć. Ponadto w górnej części kubka biegnie zygzak w postaci bruzdy otoczonej dwoma rzędami linii rytych. Ucho kubka zdobione jest trzema pionowymi bruzdami. Naczynie skleiono i uzupełniono gipsem. Wys. 8 cm, średn. otworu $10 \times 12,3$ cm, dna 5,8 cm. Nr kat. 1951 : 1576.

Misa gliniana z wyodrębnionym dnem i krawędzią lekko zagiętą do wewnątrz (ryc. 10c). Powierzchnia gładka, koloru szarobrunatnego. Głina zawiera niewielką domieszkę drobnego piasku. Naczynie skleiono i uzupełniono gipsem. Wys. 7 cm, średn. otworu 21 cm, średn. dna 7,5 cm. Nr kat. 1951 : 1577.

Ułamek wałeczka glinianego; jeden koniec zachował ślad zgniecenia w palcach, drugi koniec jest ułamany w miejscu poprzecznego otworu (ryc. 10d). Być może jest to fragment zabawki lub przedmiotu kultowego². Powierzchnia szorstka, koloru brunatnego. Głina zawiera dosyć dużą domieszkę drobnego piasku. Zachowana długość 4,8 cm, średn. wałeczka 1,3 cm. Nr kat. 1951 : 1578.

² Z. Kołosówna, *Przedmioty kultu i zabawki z grodu kultury łużyckiej w Biskupinie*, [w pracy zbiorowej pod red. J. Kostrzewskiego:] *III Sprawozdanie z prac wykopaliskowych w grodzie kultury łużyckiej w Biskupinie w powiecie żnińskim za lata 1938—1939*, Poznań 1950, s. 193 n.

Ryc. 10. Wiąnkowo, pow. głogowski; miejsce H. Zabytki kultury łużyckiej; a) $\frac{1}{8}$; b, c) $\frac{1}{4}$; d-n) $\frac{1}{2}$ w. n.

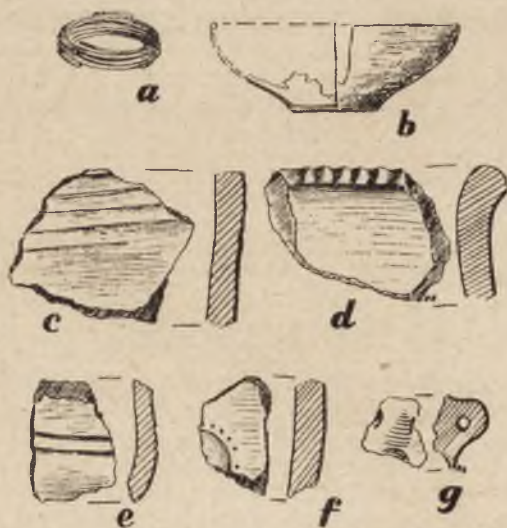
Fig. 10. Wiąnkowo, distr. de Głogów; place H. Objets de la civilisation lusacienne; a) $\frac{1}{2}$; b, c) $\frac{1}{4}$; d-n) $\frac{1}{2}$ gr. nat.

Kilkadziesiąt ułamków naczyń, m. in. fragmenty mis, naczyń grubo- i cienkościennych, ułamki krawędzi i den (ryc. 10e) oraz fragmenty cienkościennego naczynia malowanego na kolor brunatnoczerwony, wykonanego z delikatnej gliny w przełomie brunatno-szaro-brunatnej. Wśród ornamentów spotykamy linie poziome, ukośne, dołeczki wykonane palcem (pod uszkami) oraz płytkie okrągłe dołki z guzkiem pośrodku otoczone nakłuciami (ryc. 10f—n). Skorupy posiadają nadto powierzchnię bądź szorstką, bądź gładką, niekiedy czernioną. W glinie przeważa domieszka drobnego piasku. Nr kat. 1951 : 1579.

Miejsce I

Silnie uszkodzona popielnica, mająca prawdopodobnie kształt dwustożkowy o łagodnym załamie brzuśca. Powierzchnia gładka, koloru czarnego. W glinie dosyć duża domieszka drobnego piasku. Średn. dna 10 cm. Nr kat. 1951 : 1581. W popielnicy znajdowały się spalone kości ludzkie oraz uszkodzony pierścień ze spiralnie zwiniętego drutu brązowego (ryc. 11a). Średn. pierścienia 2,3 cm, drutu 0,1 cm. Nr kat. 1951 : 1584.

Silnie uszkodzona misa gliniana kształtu stożkowego z lekko wybrzuszonymi ściankami, wyodrębnionym płaskim dnem oraz lekko wy-

Ryc. 11. Wiąnkowo, pow. głogowski; miejsce I. Zabytki kultury łużyckiej; a) $\frac{1}{2}$ w. n.; b) $\frac{1}{8}$; c-g) $\frac{1}{2}$ w. n.
Fig. 11. Wiąnkowo, distr. de Głogów; place I. Objets de la civilisation lusacienne; a) $\frac{1}{2}$ gr. nat.; b) $\frac{1}{8}$; c-g) $\frac{1}{2}$ gr. nat.

chyloną krawędzią (ryc. 11b). Powierzchnia naczynia gładka, koloru czarnego. Krawędź częściowo zdobiona poprzecznymi żłobkami. Gлина zawiera małą domieszkę drobnego piasku. Naczynie sklejono i częściowo uzupełniono gipsem. Wys. 9,2 cm, średn. otworu 28 cm, dna 9 cm. Nr kat. 1951 : 1582.

Kilkadziesiąt drobnych ułamków naczyń, m. in. mis, kubków, czarek oraz tzw. „podkładki glinianej“ (ryc. 11c—g). Powierzchnia przeważnie gładzona, koloru od czarnego do brązowego. Wśród ornamentów spotyka się karbowanie pionowe krawędzi mis, poziome żłobki palcowe, linie poziome, dołki palcowe pod uszkami naczyń, płytkie okrągłe dołki z guzkiem pośrodku, otoczone nakłuciami. Nr kat. 1951 : 1583.

Miejsce K

W dole tym znaleziono kilka ułamków cienkościennego naczynia o gładkich, lśniących

Ryc. 12. Wiankowo, pow. głogowski; miejsce K. Ułamki naczyń kultury łużyckiej; w. n.

Fig. 12. Wiankowo, distr. de Głogów; place K. Fragments de vases de la civilisation lusacienne; gr. nat.

ściankach koloru szarego (ryc. 12) oraz ucho taśmowate. Nr kat. 1951 : 1586.

Luźne znaleziska

Kubek doniczkowy bez ucha, zwężający się lekko przy krawędzi, z wyodrębnionym płaskim dnem (ryc. 13a). Powierzchnia chropowata koloru szarobrunatnego, wewnątrz gładka, koloru szarego. Lepiony niestarannie, bez ornamentu. Krawędź częściowo ścięta poziomo, częściowo zaokrąglona. Gлина zawiera domieszkę piasku. Naczynie sklejono i uzupełniono gipsem. Wys. 7,5 cm, średn. brzuśca 10,4 cm, otworu 9,7 cm, dna 6,8 cm. Nr kat. 1951 : 1587.

Mały, kulisty czerpak z zaokrąglonym dnem i z taśmowatym uchem wystającym ponad krawędź (ryc. 13b). Powierzchnia gładka, koloru brązowego zewnątrz i szarego wewnątrz. Gлина zawiera domieszkę piasku. Wys. 2,5 cm, średn. brzuśca 6 cm. Nr kat. 1951 : 1588.

Małe naczynie ko o baniastym brzuścu i zaokrąglonym lekko dnie (ryc. 13c). Szyjka wyodrębniona, krawędź łagodnie wywinięta. Powierzchnia czarna, lśniąca, z wyjątkiem matowej, niegładzonej części przydennej. Naczynie zdobione jest na brzuścu linią poziomą biegnącą nieco poniżej wydrębnionej szyjki oraz trzema liniami zygzakowatymi. Krawędź od wewnątrz zdobiona jest pięcioma grupami, składającymi się z trzech pionowych płytkich żłobków. Gлина zawiera niewielką domieszkę

Ryc. 13. Wiankowo, pow. głogowski. Znaleziska luźne: a-e) ceramika kultury łużyckiej, a — $\frac{1}{4}$ w. n.; b-e — $\frac{1}{2}$ w. n.; f) naczynie kultury pomorskiej, $\frac{1}{8}$ w. n.
Fig. 13. Wiankowo, distr. de Głogów. Trouvailles isolées: a-e) poterie de la civilisation lusacienne a — $\frac{1}{4}$ gr. nat.; b-e — $\frac{1}{2}$ gr. nat.; f) vase de la civilisation poméranienne, $\frac{1}{8}$ gr. nat.

drobnego piasku. Wys. 5,5 cm, średn. brzuśca 9 cm, otworu 5,5 cm. Nr kat. 1951 : 1589.

Dwa fragmenty dużego, grubościennego naczynia z wyodrębnioną cylindryczną szyjką (ryc. 13d, e). Na granicy szyjki i brzuśca umieszczone jest grube, taśmowate ucho; szyjka wyodrębniona przy pomocy szerokiej, poziomej bruzdy. Zachowane fragmenty górnej części brzuśca zdobione są grupami potrójnych szerokich ukośnych żłobków oraz dołkami palcowymi. Powierzchnia gładzona, na zewnątrz koloru ciemnobrunatnego, od wewnątrz szarobrunatnego. Gлина zawiera niewielką domieszkę gruboziarnistego piasku. Nr kat. 1951 : 1590.

KULTURA POMORSKA

Miejsce B

Dwustożkowata popielnica o łagodnym załamie brzuśca, wyodrębnionej, zwężającej się ku górze szyjce oraz zaznaczonym płaskim dnie (ryc. 13f). Powierzchnia naczynia gładka, koloru szarobrunatnego, zdobiona poniżej wyodrębniającej się szyjki dwoma symetrycznymi guzkami. Gлина z domieszką drobnego piasku. Naczynie jest lekko otłuczone. Znaleziono w nim spalone kości ludzkie oraz kilka grudek stopionego brązu. Wys. 25,8 cm, średn. brzuśca 27 cm, otworu 17,5 cm, dna 12 cm. Nr kat. 1951 : 1596.

*

Pomimo że, jak już wyżej wspomniałem, opisywane zabytki z Wiankowa są jedynie częścią

większej całości, już obecnie na podstawie kilku spostrzeżeń można wyciągnąć wnioski dotyczące chronologii, a w niektórych wypadkach i cech obrządku pogrzebowego całego cmentarzyska.

Cmentarzysko kultury łużyckiej w Wiankowie należy do typu cmentarzysk płaskich, w których groby popielnicowe pozbawione są (przynajmniej w odkrytej części) obstawy kamiennej. Spalone kości znajdują się zawsze w popielnicy. Wyposażenie grobów w przystawki bywa niekiedy obfite, natomiast w przedmioty brązowe bardzo rzadkie. Cmentarzysko to, położone na styku grup bielińskiej, zachodniowielkopolskiej i środkowośląskiej³ kultury łużyckiej, datowane jest na podstawie występujących ułamków ceramiki malowanej na okres Hallstatt⁴.

W Wiankowie także uzyskano w dole B typową popielnicę kultury pomorskiej⁵. Ponieważ jest to znalezisko odosobnione, nie więcej o występowaniu tej kultury na odkrytym stanowisku powiedzieć nie można. Pełny obraz cmentarzyska w Wiankowie mogą dać bowiem tylko planowe prace archeologiczne.

³ J. Kostrzewski, *Pradzieje Polski*, Poznań 1949, s. 123, mapka III.

⁴ Kostrzewski, *op. cit.*, s. 125; R. Glaser, *Die bemalte Keramik der frühen Eisenzeit in Schlesien*, Leipzig 1937, s. 46, 47.

⁵ Por. S. Nosek, *Kultura grobów skrzynkowych i podkloszowych w Polsce południowo-zachodniej*, Kraków 1946, tabl. III, 8 i XI, 2.

Le mobilier funéraire du cimetière de la civilisation lusacienne et poméranienne de Wiankowo, distr. de Głogów

Résumé

Sur un léger exhaussement de terrain du champ N° 4 appartenant à la propriété foncière d'Etat de Wiankowo fut découvert en décembre 1951 un cimetière que des travaux de terrassement avaient mis au jour. Les délégués du Musée Archéologique de Poznań, venus immédiatement sur place pour localiser la station, durent se limiter à ne mettre en sûreté que les objets les plus exposés, les conditions atmosphériques peu favorables de l'hiver commencé empêchant des fouilles méthodiques sur le secteur en question.

Il fut néanmoins possible de constater que le cimetière de la civilisation lusacienne de Wiankowo appartenait au type des champs à urnes et que les tombes n'étaient pas entourées de pierres, du moins dans le secteur que cette courte inspection avait pu investiguer. Conformément aux prescriptions du rite, chaque urne

contenait des ossements humains brûlés. Les sépultures se distinguaient par l'approvisionnement riche en vases rituels et la rareté d'objets en bronze. Vu la présence des fragments de la céramique peinte, le cimetière lusacien peut être daté à la période de Hallstatt C du premier âge du fer.

L'une des tombes du cimetière de Wiankowo (fosse B) livra en plus un vase cinéraire typique pour la civilisation poméranienne. Il est à regretter que ce ne fut là qu'une trouvaille isolée, tout à fait insuffisante comme contribution permettant d'établir des précisions plus exactes quant à la civilisation poméranienne représentée dans la nécropole de Wiankowo. Cette question ne trouvera sa pleine solution qu'après des fouilles systématiques auxquelles sera soumise cette station au cours d'une des campagnes prochaines.